

અનુક્રમણિકા

1. કુરઆને મજીદની અદબ અને તેની તિલાવતના આદાબ.....	4
2. કુરઆને મજીદનો પરિચય.....	8
3. કુરઆને મજીદના વિભાગો.....	11
4. સૂરએ કદ્રનો પરિચય અને તફ્સીર.....	14
5. સૂરએ ઇન્શિરાહનો પરિચય અને તફ્સીર.....	21
6. સૂરએ શમ્સનો પરિચય અને તફ્સીર.....	25

સબક 1 : કુરઆને મજીદની અદબ અને તેની તિલાવતના આદાબ

કુરઆને મજીદ એક એવી કિતાબ છે કે જેમાં અલ્લાહના શબ્દો છે. જે અદબ તેના માટે જરૂરી છે તેવી અદબથી તેને રાખવું જોઈએ. આ અદબ કોઈ પણ અન્ય કિતાબ, દા.ત., એ કિતાબ કે જેમાં કુરઆને મજીદની આયતો લખવામાં આવી હોય, તેના માટે પણ જરૂરી થઈ જાય છે.

આ સબકની અંદર આપણે જાણીશું કે કુરઆને મજીદની અદબ કેવી રીતે કરવી અને તેની તિલાવત કેવી રીતે કરવી.

- અલ્લાહના શબ્દોને વુઝૂ કરી લીધા પછી જ સ્પર્શવા જોઈએ.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૭, સૂરએ વાકિઆ, સૂરા-૫૬, આયત-૭૮

لَا يَسُئُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

(તેને કોઈ પણ નહીં અડકે સિવાય કે પાક થનારા.)

- હંમેશાં તઅવ્વુઝની સાથે તિલાવતની શરૂઆત કરો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૪, સૂરએ નહલ, સૂરા-૧૬, આયત-૮૮

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾

(પછી જ્યારે આપ કુરઆન પઢો તો શયતાન બહિષ્કૃતથી અલ્લાહ પાસે પનાહ માગો.)

તઅવ્વુઝ એટલે કે :

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٩﴾

(હું પનાહ માગું છું અલ્લાહ પાસે બહિષ્કૃત શયતાનથી.)

તઅવ્વુઝ પછી આ મુજબ પઢવું :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١٠٠﴾

(અલ્લાહના નામ વડે કે જે રહમાન અને રહીમ છે.)

- તમને આયતો મોઢે આવડતી હોય તો પણ જોઈને પઢવી વધારે સારી છે. આવું કરવાથી તિલાવતનો સવાબ ઘણો વધી જાય છે.
- માથે ઓઢીને અને કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને કુરઆને મજીદની તિલાવત કરવી મુસ્તહબ છે.
- કુરઆને મજીદની તિલાવત ઉતાવળ કર્યા વિના સ્પષ્ટ અવાજમાં કરવી જોઈએ.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૮, સૂરએ મુઝમ્મિલ, સૂરા-૭૩, આયત-૪

وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ﴿١٠١﴾

(અને કુરઆનની તિલાવત તર્તીલ એટલે કે મધ્યમ અવાજની સાથે અને સ્પષ્ટ ઉચ્ચારની સાથે કરવી.)

- જ્યારે પણ કુરઆનની તિલાવત કરવામાં આવે તો ધ્યાનથી સાંભળો અને વાતો ન કરો અને કોઈ વસ્તુ ખાઓ નહીં.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૮, સૂરએ એઅરાફ, સૂરા-૭, આયત-૨૦૪

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

(અને જ્યારે પણ કુરઆન પઢવામાં આવે તો તેને ખૂબ જ ધ્યાનથી અને શાંતિથી સાંભળો કે જેથી તમારા ઉપર રહેમ કરવામાં આવે.)

- કુરઆને મજીદને ખુલ્લું ન છોડી દો અને એવી જગ્યાએ ન મૂકો કે જ્યાં એની બેઅદબી થાય. તેની અંદરથી નિયમિત પઢતા રહો અને તેને પઢ્યા વગર તેના ખાનામાં ન મૂકી રાખો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૮, સૂરએ ફુર્કાન, સૂરા-૨૫, આયત-૩૦

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾

(અને રસૂલલ્લાહ (સ.) કહેશે કે, અય મારા રબ ! મારી કોમે આ કુરઆનને તરછોડી દીધું.)

- કુરઆને મજીદનાં ફાટી ગયેલાં અથવા તો બોદાઈ ગયેલાં પાનાંને ફેંકી દેવાં ન જોઈએ
બલ્કે, તેમને રિસાયકલ કરવાં જોઈએ અથવા દફનાવી દેવાં જોઈએ.

સબક 2 : કુરઆને મજીદનો પરિચય

અલ્લાહે ઈન્સાનિયતની હિદાયત માટે ૧,૨૪,૦૦૦ નબીઓને મોકલ્યા. એમાંથી કેટલાક નબીઓને અલ્લાહે કેટલાક નિયમો અને હુકમો આપ્યા કે જે નબીઓ પોતાના પછી કિતાબના સ્વરૂપમાં મૂકી ગયા.

આસમાની કિતાબો આ પ્રમાણે છે :

- હઝરત મૂસા (અ.) માટે તૌરાત
- હઝરત દાવૂદ (અ.) માટે ઝબૂર
- હઝરત ઈસા (અ.) માટે ઈન્જીલ
- હઝરત મોહંમદ (સ.) માટે કુરઆન

ઘણી બધી રિવાયતો પ્રમાણે વહીની શરૂઆત માહે રમઝાનની ૨૩મી તારીખે લૈલતુલ કદ્રમાં થઈ. વહીની શરૂઆત થઈ ત્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) ૪૦ વર્ષના હતા અને વધુ ૨૩ વર્ષ સુધી વહી નાઝિલ થતી રહી.

કુરઆનમાં નીચે મુજબની બાબતો સમાયેલી છે :

- **અહકામ :** કુરુએ દીન પર આધારિત આયતોને અહકામ કહેવાય છે.
- **તારીખ :** તારીખ પર આધારિત આયતોમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ની પહેલાં થઈ ગયેલા લોકોના કિસ્સાઓ છે.
- **અકાઈદ :** અકાઈદ પર આધારિત આયતો તોહીદ, રિસાલત અને ક્યામત વિષે છે.

قِيَامَة إِمَامَة نَبُوَّة عَدْل تَوْحِيد

- **અખ્લાક :** અખ્લાક ઉપર આધારિત આયતો આપણને નૈતિકતા અને સદ્વર્તન શીખવે છે.

કુરઆને મજીદ માણસને નીચે મુજબની બાબતો શીખવે છે :

- તેનો પોતાનો હક તેના ઉપર શું છે એટલે કે દુનિયા અને આખિરતમાં કામિયાબ કેવી રીતે થવું.
- બીજા લોકોનો હક તેના ઉપર એટલે કે વ્યક્તિ તરીકે સમાજને ઉપયોગી થાય તેવું જીવન કેવી રીતે જીવવું.
- અલ્લાહનો હક તેના ઉપર એટલે કે અલ્લાહની ઈબાદત કેવી રીતે કરવી.

કુરઆને મજીદની તિલાવતની ફઝીલત :

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની અને આપણા અઈમ્મા (અ.)ની ઘણી બધી હદીસો છે કે જે બતાવે છે કે કુરઆને મજીદની તિલાવતનો કેટલો બધો સવાબ છે. એમાંથી થોડી હદીસો નીચે મુજબ છે :

1. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “તમારા લોકોમાંથી સૌથી અફઝલ એ છે કે જે પોતે કુરઆન શીખે અને બીજાઓને શિખવાડે.”
2. “જે ઘરમાં કુરઆનની તિલાવત વધારે થતી હોય તે ઘર માટે નેઅમતો પણ વધારે હોય છે. તે ઘરના લોકોનું જીવન સહેલું બનાવી દેવામાં આવે છે. જ્યારે ફરિશ્તાઓ આસમાનોમાંથી એ ઘરને જુએ છે ત્યારે તે ઘર તેમને તેવું દેખાય છે જાણે કે ધરતી ઉપરથી આસમાનમાં ચમકતા તારા દેખાતા હોય.”
3. “લોખંડની જેમ જ દિલોમાં પણ કાટ લાગે છે. આ કાટને કુરઆનની તિલાવત વડે દૂર કરી નાખો.”
4. મૌલા અલી (અ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે કોઈ દરરોજ કમવાર કુરઆનની સો સો આયતોની તિલાવત કરશે તો અલ્લાહ તેના માટે એટલો સવાબ લખશે કે જે દુનિયાના બધા લોકોનાં નેક કાર્યોના સવાબ બરાબર હોય.”

સબક ૩ : કુરઆને મજીદના વિભાગ

કુરઆને મજીદના લખાણને વિવિધ વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યું છે. તે આ મુજબ છે :

1. (આયાત) آيَات (આયા)

અરબીમાં ‘આયા’ એટલે કે નિશાની અને કુરઆને મજીદમાં તેનો અર્થ પંક્તિ થાય છે, માટે કુરઆને મજીદની એક એક પંક્તિ અલ્લાહની એક એક નિશાની છે. કુરઆને મજીદની આયતોની કુલ સંખ્યા કેટલી છે તેમાં અસંમતિ છે. સૈયદ અખ્તર રિઝવી પોતાની કિતાબ કુરઆન અને હદીસમાં ૬૨૩૬ આયતો છે એવું લખે છે.

2. (સુવર) سُورَة (સૂરા)

અરબીમાં ‘સૂરા’ એટલે કે ઘેરો અને કુરઆને મજીદમાં તેનો અર્થ પ્રકરણ થાય છે. કુરઆને મજીદમાં ૧૧૪ સુવર છે, તેમાંથી સૌથી લાંબો સૂરો અલ-બકરહ છે કે જેની ૨૮૬ આયતો છે અને સૌથી નાનો સૂરો અલ-કૌસર છે કે જેની ફક્ત ૪ આયતો છે.

3. (મનાઝિલ) مَنَازِل (મંઝિલ) مَنْزِل

અરબીમાં ‘મંઝિલ’ એટલે કે તબક્કો. કુરઆને મજીદની તિલાવતમાં સરળતા રહે તે માટે સાત મનાઝિલ એટલે કે તેને મંઝિલોમાં વહેંચવામાં આવ્યું છે કે જેથી જેને આખા કુરઆને મજીદની

તિલાવત એક અઠવાડિયામાં કરવી હોય તો દરરોજ એક મંઝિલ પઢી શકે. કોઈ પણ મંઝિલ પૂરી થાય ત્યારે કુરઆન શરીફની જે તે આયતની સામે મંઝિલ લખવામાં આવે છે.

4. (અજઝા) جزء (જુઝ) اجزاء

મુસલમાનોએ કુરઆને મજીદને ૩૦ સરખા ભાગમાં વહેંચી દીધું છે. દરેક ભાગને અરબીમાં 'જુઝ' કહેવાય છે અને ઉર્દૂ-ફારસીમાં 'પારા' કહેવાય છે. આ વિભાજન ફક્ત સરળતા માટે છે કે જેથી કોઈને એક મહિનામાં આખું કુરઆન પઢવું હોય. દા.ત., માહે રમઝાનમાં તો તે દરરોજ એક એક જુઝ પઢીને પૂરું કરી શકે છે. કુરઆને મજીદમાં દરેક જુઝની શરૂઆત કાળી સતર (લીટી) થી કરવામાં આવે છે.

5. (સલાસા) ثلاثة ، (નિસ્ફ) نصف ، (રુબૂઅ) ربع

દરેક જુઝને ૧/૪ ભાગમાં વહેંચી દેવામાં આવે છે જેથી તિલાવત કરવી સહેલી થઈ જાય. ૧/૪ ભાગને 'રુબૂઅ' કહેવામાં આવે છે, અડધા ભાગને 'નિસ્ફ' કહેવામાં આવે છે, અને ૩/૪ ભાગને 'સલાસા' કહેવામાં આવે છે.

6. (રુકૂઆત) رکوعات (રુકૂઅ) رکوع

‘રુકૂઅ’ કુરઆને મજીદના ફકરા અથવા અનુભાગ હોય છે, જેમાં સાતથી વધેને બાર આયતો હોય છે. દા.ત., અલ-ફાતેહા એટલે કે પહેલા સૂરામાં સાત આયતો છે, તે એક રુકૂઅ છે, જ્યારે કે અલ-બકરહ બીજા સૂરામાં ૨૮૬ આયતો છે, અને તે આયતો ૪૦ રુકૂઆતમાં વહેંચાયેલી છે.

રુકૂઅ માટે અરબી હરફ ع વપરાય છે. આ હરફની આસપાસ ત્રણ પ્રકારની સંખ્યાઓ હોય છે, એક સંખ્યા સૌથી ઉપર હોય છે, એક વચ્ચે અને એક તેની નીચે હોય છે.

સૌથી ઉપરની સંખ્યા સૂચવે છે કે આ રુકૂઅ સૂરાનું કયા નંબરનું રુકૂઅ છે.
વચલી સંખ્યા સૂચવે છે કે છેલ્લા રુકૂઅ અને આ રુકૂઅની વચ્ચે કેટલી આયતો છે.
સૌથી નીચેની સંખ્યા સૂચવે છે કે આ રુકૂઅ જુઝ (પારા)નું કયા નંબરનું રુકૂઅ છે.

આ ઉદાહરણ સૂરએ બકરહનું છે, એટલે કે આ રુકૂઅ સૂરએ બકરહનું ૨૩ નંબરનું રુકૂઅ છે, અને ૨૨ અને ૨૩ નંબરના રુકૂઅની વચ્ચે છ આયતો છે, અને આ રુકૂઅ જુઝ (પારા)નું સાતમા નંબરનું રુકૂઅ છે.

સબક 4 : સૂરએ કદ્દનો પરિચય અને તફ્સીર

આ સૂરો મક્કામાં નાઝિલ થયો છે. તેમાં પાંચ આયતો છે. કુરઆને મજીદમાં આ સૂરો ૮૭મા નંબરનો સૂરો છે.

قَدْ એટલે સર્વોચ્ચ અથવા સૌથી ઊંચા મર્તબાવાળો. આ સૂરાની અંદર બે વિષયોની ચર્ચા થઈ છે, કુરઆને મજીદનું નાઝિલ થવું અને શબે કદ્દ.

બીજી બધી આયતોને ધ્યાનમાં લેતાં કુરઆને મજીદને નાઝિલ થવા વિષે આપણે આટલું જાણી શકીએ છીએ કે કુરઆને મજીદના અસ્તિત્વના ચાર તબક્કાઓ છે.

કુરઆને મજીદનો પહેલો તબક્કો 'લૌહે મહેફૂઝ' એટલે કે સુરક્ષિત તખ્તી ઉપર હતો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૩૦, સૂરએ અલ-બુરૂજ, સૂરા-૮૫, આયત-૨૧ અને ૨૨

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ ﴿١﴾ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴿٢﴾

(આ કુરઆને મજીદ છે લૌહે મહેફૂઝની અંદર.)

આ કુરઆને મજીદની અંદર કુરઆને મજીદની હિકમતને ફક્ત અલ્લાહ જ જાણતો હતો.

બીજા તબક્કામાં સંપૂર્ણ કુરઆને મજીદને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના દિલમાં નાઝિલ કરવામાં આવ્યું અને તેમની પાસે કુરઆને મજીદની રૂડાનિયતનું સંપૂર્ણ ઈલ્મ આવી ગયું.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૮, સૂરએ શોઅરા, સૂરા-૨૬, આયત-૧૮૩ અને ૧૮૪

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٤﴾

(આની સાથે નાઝિલ થયા રૂહુલ અમીન તારા દિલ ઉપર કે તું થઈ જ ચેતવાણી

આપનારાઓમાંથી.)

ત્રીજા તબક્કામાં કુરઆને મજીદ સંપૂર્ણપણે એક સૂરત પછી બીજી સૂરત એવી રીતે રસૂલલ્લાહ (સ.) પર નાઝિલ થયું. આના વિષે સૂરએ કદ્રની પહેલી આયતમાં ઉલ્લેખ છે.

ચોથા તબક્કામાં કુરઆને મજીદ એક આયત પછી બીજી આયત એવી રીતે જેમ જેમ ઘટનાઓ બનતી ગઈ તેમ તેમ નાઝિલ થઈ. જ્યારે પણ હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) કોઈ આયત લઈને આવતા તો રસૂલલ્લાહ (સ.) તે આયત પઢીને મુસલમાનોને સંભળાવી દેતા અને સાથે સાથે તેનો અર્થ પણ સમજાવી દેતા હતા.

આ સૂરાનો બીજો વિષય લૈલતુલ કદ્ર અથવા શબે કદ્રનો છે. કેટલાક આલિમોએ કદ્રનો અર્થ તકદીર નક્કી થવી એમ પણ ક્યો છે.

શબે કદ્રમાં બધા લોકો માટે તેમની તકદીરમાં જે જે તે વર્ષ દરમિયાન હશે તે નક્કી કરવામાં આવે છે એટલા માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મોમિનોને હુકમ ક્યો છે કે, “આખી રાત જાગીને અલ્લાહની ઈબાદત કરો, ગુનાઓથી મગફેરતની દુઆ માગો અને પોતાની મુરાદો માગો.”

શબે કદ્રની અંદર રોજી, જીવન અને મરણની બાબતો દરેક માણસ માટે નક્કી થાય છે. આ રાત્રીની અંદર અલ્લાહ દરેકને તેની મગફેરત અને રહેમત તરફ દાવત આપે છે.

સૂરએ કદ્ર અને તેનો તરજુમો :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહેમાન અને રહીમ છે.)

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

(બેશક, અમે નાઝિલ કર્યું તેને લૈલતુલ કદ્રમાં.)

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

(અને શું સમજાશે તને લૈલતુલ કદ્ર શું છે ?)

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ

(લૈલતુલ કદ્ર સારી છે ૧૦૦૦ મહિનાઓ કરતાં.)

تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

(નાઝિલ થાય છે ફરિશ્તાઓ અને રૂહ તેની અંદર તેના રબની રજાથી બધા કાર્યોની સાથે.)

سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ

(સલામ ! તે સવાર થાય ત્યાં સુધી.)

તફ્સીર :

આયત 1 :

શબે કદ્રમાં સૂરત પછી સૂરત એવી રીતે રસૂલલ્લાહ (સ.) પર કુરઆને મજીદ સંપૂર્ણપણે નાઝિલ થયું. આ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) તેને લોકો સામે થોડું થોડું, જેમ જેમ અલ્લાહે જિબ્રઈલ (અ.) વડે તેમને હુકમ કર્યો તેમ તેમ પઢતા ગયા.

આયત 2 :

આ આયતમાં એક ઈશારો છે કે શબે કદ્રની ફઝીલત અને નેઅમતોને માણસ કદીય સમજી શકશે નહીં.

આયત 3 :

૧૦૦૦ મહિના લાંબા સમયનું સૂચન કરે છે તેનો અર્થ એ કે શબે કદ્રની અંદર પામેલી રૂહાની હિદાયત જે ખાસ અલ્લાહ તરફથી છે તે જહાલતમાં વિતાવેલા ૧૦૦૦ મહિના કરતાં બહેતર છે.

આયત 4 :

આ આયત ફરિશ્તાઓ અને જિબ્રઈલ (અ.)ની આખી રાત દરમિયાનની સતત અવરજવરનું વર્ણન કરે છે. જે લોકો શબે કદ્રમાં જાગતા હોય છે અને ઈબાદત કરે છે એવા મોમિનોને આ ફરિશ્તાઓ અલ્લાહની નેઅમતો આપતા રહે છે.

અહીં **أَمْ** શબ્દનો અર્થ ખિલ્કતને પ્રભાવિત કરતી બાબત એમ થાય છે અને તેનાથી એક સવાલ પેદા થાય છે કે આ બધા લુકમો કોના સુધી પહોંચે છે. અમારો અકીદો છે કે આ બધા લુકમો ‘સાહેબુલ અમ્ન’ હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.) સુધી પહોંચાડવામાં આવે છે. આ આયત સાબિત કરે છે કે આ હુજ્જત દુનિયામાં મોજુદ છે. હઝરત ઈમામ બાકિર (અ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “આ સૂરા વડે તમે દુનિયામાં અલ્લાહના પ્રતિનિધિના અસ્તિત્વના ઈન્કાર કરનારા સામે દલીલ આપો.”

આયત 5 :

આ આયત બતાવે છે કે અલ્લાહની ખાસ રહેમતના કારણે થયેલી સલામતી આ રાતમાં બીજા દિવસની સવાર સુધી ચાલે છે.

સૂરએ કદ્રની ફઝીલત :

1. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે આ સૂરાની તિલાવત કરે છે તેને અલ્લાહ એટલો બધો સવાબ આપે છે કે જાણે તેણે માહે રમઝાનમાં રોઝા રાખ્યા હોય અને શબે કદ્રમાં તેના ખાલિકની ઈબાદત કરી હોય.”
2. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે કોઈ પોતાની વાજિબ નમાઝોમાં આ સૂરાની તિલાવત કરશે તેને આવી રીતે સંબોધવામાં આવશે, અય અલ્લાહના બંદા ! તારા ભૂતકાળના ગુનાઓને બક્ષી દેવામાં આવ્યા છે માટે તું નેકી કરતો રહે.”
3. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ આવું પણ ફરમાવ્યું છે કે, “જે કોઈ ઊંચા અવાજે આ સૂરાની તિલાવત કરશે તે એવો હશે કે જેણે ઈસ્લામની સુરક્ષા ખાતર પોતાની તલવાર હાથમાં લીધી હોય અને જે કોઈ તેને મનમાં પઢશે તો જાણે એવો હશે તે ઈસ્લામ ખાતર શહીદ થયો હોય અને જે કોઈ તેની તિલાવત દસ વાર કરશે તેના ૧૦૦૦ ગુના બક્ષી દેવામાં આવશે.”

4. મુસ્તહબ છે કે જેને હમણાં હમણાં દફન કરવામાં આવ્યો હોય તેવા મુસલમાનની કબર પાસે આ સૂરાને દસ વાર પઢવામાં આવે. આવું કરવાથી તેની વહશત દૂર થઈ જશે.

સબક 5 : સૂરએ ઇન્શિરાહનો પરિચય અને તફ્સીર

આ સૂરો મક્કામાં નાઝિલ થયો છે. તેમાં આઠ આયતો છે. કુરઆને મજીદમાં આ સૂરો ૮૪મા નંબરનો સૂરો છે. ‘ઇન્શિરાહ’ એટલે વિશાળ કરવું અને આ શબ્દ આ સૂરાની પહેલી આયતમાં

આવતા **نُشْرَحُ** શબ્દ પરથી આવ્યો છે.

સૂરએ ઇન્શિરાહ અને તેનો તરજુમો :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહેમાન અને રહીમ છે.)

أَلَمْ نُشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

(શું ન વિશાળ કરી દીધી અમે તારા માટે તારી છાતી.)

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ

(અને લઈ લીધો અમે તારી પાસેથી તારો બોજો.)

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

(જેણે ભારે બનાવી દીધી હતી તારી પીઠ.)

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿١﴾

(અને અમે ઊંચો કરી દીધો તારા માટે તારો ઝિક.)

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٢﴾

(તો પછી ખરેખર મુશ્કેલીની સાથે સહેલાઈ છે.)

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٣﴾

(ખરેખર મુશ્કેલીની સાથે સહેલાઈ છે.)

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴿٤﴾

(તો પછી જ્યારે તું ફારેગ થઈ જાય તો સ્થાપિત કરી દે (તારા જનશીનને).)

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٥﴾

(અને તારા રબ તરફ પાછો આવ.)

તફ્સીર :

આયત 1 :

છાતી વિશાળ કરવી અથવા દિલ વિશાળ કરવું તેનો અર્થ કુરઆને મજીદમાં ઈલ્મ અને હિદાયત માટે અલ્લાહ માણસની ક્ષમતા વધારે છે એમ થાય છે. અલ્લાહના અલકામ સમજવા માટે અને તેના પર અમલ કરવા માટે આ ખાસ અલ્લાહ તરફથી રસૂલલ્લાહ (સ.) પર બક્ષિસ હતી.

આયત 2 અને 3 :

આ આયતમાં જે **وَرُزُّوْ** એટલે કે બોજનો ઉલ્લેખ છે તે બોજો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઈસ્લામના પયગામને ફેલાવવાની જવાબદારી છે, જેની પાછળ રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આટલી બધી મહેનત કરી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ એક મદદગારની દુઆ માગી હતી અને અલ્લાહે મૌલા અલી (અ.)ને તેમનો બોજો હલકો કરી દેવા માટે પસંદ કરી દીધા હતા.

આયત 4 :

રસૂલલ્લાહ (સ.)નો ઝિક્ર એટલે કે ખ્યાતિ બધા જમાનાઓ માટે સુરક્ષિત કરી દેવામાં આવી હતી જ્યારે કે અલ્લાહે તેમના ઉપર દુરુદ દરેક નમાઝમાં અને અઝાનમાં વાજિબ કરી દીધું છે.

આયત 5 અને 6 :

એવાને રિસાલત પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)નું જીવન સંઘર્ષ અને મુશ્કેલીઓથી ભરપૂર થઈ ગયું હતું. એવો પણ સમય હતો કે જ્યારે લાગતું હતું કે ઈસ્લામ અને મુસલમાનો બચવાના નથી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બધી પરીક્ષાઓમાં સબરથી કામ લીધું. અહીં અલ્લાહ તેમને ખાત્રી આપે છે કે મુશ્કેલી પછી સહેલાઈ આવશે. આ આયતને એટલા માટે દોહરાવવામાં આવી છે કે અલ્લાહ

ભારપૂર્વક વાયદો કરે છે કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની કારે રિસાલત કામિયાબ થશે અને આખું અરબસ્તાન ઈસ્લામની છત્રછાયામાં આવી જશે.

આયત 7 :

આ મહત્વની આયત અલ્લાહ તરફથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ને એક હુકમ છે કે લોકોને તમારો જાનશીન બતાવી દો. હવે જ્યારે કે તેમની રિસાલતનું કાર્ય પૂરું થવા આવ્યું હતું એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વફાત નજીક હતી. એક મહત્વની બાબત જે રહી ગઈ હતી તે હતી પોતાના જાનશીનની પસંદગી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના જાનશીન તરીકે મૌલા અલી (અ.)ની પસંદગી અઢારમી ઝિલહજ્જા હિ. સન દસના દિવસે ગદીરે ખુમમાં કરી.

આયત 8 :

આ આયત અલ્લાહ તરફથી રસૂલલ્લાહને પોતાના દુન્વયી કાર્યોથી પરવારીને સ્વેચ્છાએ અલ્લાહ તરફ પાછા ફરી જવાની દાવત છે.

સૂરએ ઈન્શિરાહની ફઝીલત :

1. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે પાણુ આ સૂરાની તિલાવત કરશે તેને એટલો બધો સવાબ મળશે કે જાણે તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મળ્યો હોય, તેમના દુઃખમાં સહભાગી થયો હોય અને તેમના દુઃખના કારણને દૂર કરી દીધું હોય.”

સબક 6 : સૂરએ શમ્સનો પરિચય અને તફ્સીર

આ સૂરો મક્કામાં નાઝિલ થયો છે. તેમાં પંદર આયતો છે. કુરઆને મજીદમાં આ સૂરો ૯૧મા

નંબરનો સૂરો છે. આ સૂરાનું નામ **شَمْسٍ** શબ્દ ઉપરથી છે કે જેનો અર્થ સૂરજ થાય છે અને

જે તે તેની પહેલી આયતમાં આવે છે તેના ઉપરથી રાખવામાં આવ્યું છે.

સૂરએ શમ્સ અને તેનો તરજુમો :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહમાન અને રહીમ છે.)

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ۝

(કસમ છે ! સૂરજની અને તેના કિરણની.)

وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ۝

(અને કસમ છે ! ચાંદની જ્યારે તે તેનો (સૂરજનો) પીછો કરે છે.)

وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ۝

(કસમ છે ! દિવસની જ્યારે તે (સૂરજ)ને પ્રકાશિત કરે છે.)

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۚ

(કસમ છે ! રાતની જ્યારે તે તેને (સૂરજને) ઢાંકી દે છે (છૂપાવી દે છે).)

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ۚ

(કસમ છે ! આસમાનની અને જેણે તેનો પાયો નાખ્યો તેની.)

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ۚ

(કસમ છે ! જમીનની અને જેણે તેને ફેલાવી દીધી તેની.)

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۚ

(અને કસમ છે ! નફ્સની અને જેણે તે નફ્સને સંપૂર્ણ કર્યો છે તેની.)

فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۚ

(પછી તેણે નફ્સને ઈલ્લામ કર્યો તેની બૂરાઈઓ વિષે અને તેની નેકીઓ વિષે.)

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۚ

(તે ફલાહ પામી ગયો (કામિયાબ થઈ ગયો), જેણે તે (નફ્સ)ને પાક કર્યો.)

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۚ

(અને તે નિરાશાને વળ્યો કે જેણે તેને (નફ્સને) દુષિત (ગંદો) કરી દીધો.)

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۖ

(જૂઠલાવ્યા સમુદે તેમની તુગયાની (સરકશી) વડે.)

إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا ۖ

(જ્યારે મોકલવામાં આવ્યો તેમનો (સમુદનો) બદ્દનસીબ માણસ.)

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۖ

(તો કહ્યું તેમને અલ્લાહના રસૂલે અલ્લાહની ઊંટડી છે અને તેનું પીણું (પાણી) છે.)

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوْهَا ۖ فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا ۖ

(તો પછી તેમણે જૂઠલાવ્યો તેને પછી તેના (સાંઢણીના) પગ કાપી દીધા તો નાબૂદ કરી દીધા

તેમને તેમના પાલનહારે તેમના ગુનાના કારણે પછી તેમને સરખા કરી દીધા.)

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ۖ

(અને તે (અલ્લાહ) નથી ડરતો તેમના પરિણામથી.)

તફ્સીર :

આયત 1 થી 6 :

અલ્લાહ પોતાના મહાન સર્જનોની કસમ ખાઈને પછીની આયતો પર ભાર મૂકી રહ્યો છે.

આયતો વાર્ણન કરે છે કે કેવી રીતે દિવસનું અજવાળું રાતની ઠંડકને પોતાની જગ્યા સોંપી દે છે.

રાતની શાંતિમાં માણસ વિચારી શકે છે કે આખા દિવસભર તેણે કેવાં કાર્યો કર્યાં. રાત્રે આસમાનોમાં તારા ચમકતા થઈ જાય છે.

આયત 7 થી 10 :

આ આયતો આપણને નફ્સના વિચિત્ર સ્વભાવ વિષે થોડી ઘણી માહિતી આપે છે. અલ્લાહે નફ્સને શક્તિ આપી છે કે નેકી અને બદીનો તફાવત જાણી લે. માણસને આઝાદી છે કે કાં તો પોતાના નફ્સને પાક કરીને કામચાબ થઈ જાય કે કાં તો પછી તેને પ્રદુષિત કરીને જીવનના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં નિષ્ફળ જાય.

આયત 11 થી 15 :

આ આયતો સમુદના લોકોનું વર્ણન કરી રહી છે કે જેમની તરફ અલ્લાહે હઝરત સાલેહ (અ.)ને મોકલ્યા હતા. તે લોકોએ માગણી કરી કે હઝરત સાલેહ (અ.) પોતાની સરચાઈની દલીલ રૂપે એક પહાડની બાજુમાંથી ઊંટડી બહાર કાઢે. જ્યારે તેમણે મોઅજિઝો જોઈ લીધો તો પણ તેમણે પોતાની નાફરમાની ચાલુ રાખી અને ઊંટડીને મારી નાખી. તેમના અહંકાર અને જીદના કારણે અલ્લાહે તેમને નાબૂદ કરી દીધા.

સૂરએ શમ્સની ફઝીલત :

1. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે પાણુ આ સૂરાની તિલાવત કરશે તેને એવો ગણવામાં આવશે કે જાણે તેણે સૂરજ અને ચાંદ નીચે રહેલી બધી વસ્તુઓની ઝકાત આપી હોય.”
2. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે કોઈ માણસને નિયમિત આ સૂરાની તિલાવત કરવાની અને તેની સાથે સૂરએ લૈલ, સૂરએ ઝોહા અને સૂરએ ઈન્શિરાહની તિલાવત કરવાની ટેવ હોય તો તેના શરીરના દરેક અવયવ કયામતના દિવસે તેની તરફેણમાં ગવાહી આપશે, જેમાં તેના વાળ, ચામડી, માંસ, લોહી અને નસો પણ સાથ આપશે.